

La batuda

CLIFFORD GEERTZ

Al principi d'abril de 1958, la meua dona i jo vam arribar —amb febre palúdica i cohibits— a un poblet de Bali que volíem estudiar com a antropòlegs. Era un lloc petit, d'uns cinc-cents habitants i relativament remot: un món en si mateix. Nosaltres hi érem uns intrusos (uns de professionals), i els aldeans ens van tractar com, segons sembla, els balinesos sempre ho fan amb la gent que no forma part de llurs vides, però que, tot i això, se'ls imposa: com si no hi haguessim estat. Per a ells, i fins a cert punt per a nosaltres, no érem persones; érem espectres, invisibles.

Ens vam allotjar en la llar d'una família nombrosa (el govern provincial ho havia arranjat tot) que pertanyia a una de les quatre faccions principals de la vida del poble. Ara bé, tret del nostre amfitrió i del cap de l'aldea, que era cosí i cunyat del primer, tothom ens ignorava com només els balinesos poden fer-ho. Mentre transitàvem amunt i avall, insegurs, melangiosos, amb ganes d'agradar, semblava que la mirada de la gent ens travessés i anés a parar, uns quants metres més enllà, en alguna pedra o arbre. Gairebé ningú no ens saludava; ara bé, tampoc ningú no ens feia mala cara o ens deia res desagradable, cosa que gairebé ens hauríem estimat més. Si ens aventuràvem a acostar-nos a algú (quelcom ben complicat de fer en un ambient com aquell), la persona s'allunyava, negligentment i definitivament. Si l'atrapàvem asseguda o recolzada contra un mur, no deia res o balbucejava un «sí», que per als balinesos és el *súmmum* de la in-

expressivitat. És evident que aquesta indifferència era deliberada; els habitants observaven cada moviment que feïem, i tenien una quantitat enorme d'informació sobre qui érem i què preteníem. Tanmateix, es comportaven com si senzillament no hi fóssim, que, de fet, com ens indicava la seva conducta, era el que passava, si més no fins en aquell moment.

Aquesta actitud és general a Bali. En altres llocs d'Indonèsia on he estat i, més recentment, al Marroc, quan he arribat a una nova població, la gent se m'ha acostat de totes bandes per mirar-me de prop i sovint per tocar-me, també. Als pobles balinesos —si més no en els que estan allunyats dels circuits turístics— això no passa. La gent continua caminant pels carrers, xerrant, fent ofrenes, mirant fixament al buit, portant cistells amunt i avall, mentre hom deambula amb la sensació de vagar sense cos. I en el plànol individual s'esdevé el mateix. La primera vegada que coneixem un balinès, sembla virtualment que no mantingui cap mena de relació amb nosaltres; aquesta persona està, segons la famosa expressió de Gregory Bateson i Margaret Mead, «absent». Més endavant —un dia, una setmana, un mes després (amb certes persones aquest moment màgic no arriba mai)—, decideix, per motius que mai no he sabut escatir, que *sou* reals, i aleshores esdevé una persona càlida, alegre, sensible, comprensiva tot i que, com que és balinesa, sempre mesuradament controlada. D'alguna manera hem travessat una frontera moral o metafísica. Tot i que

no ens prenguin exactament per balinesos (per a això, hauríem d'haver nascut a l'illa), ens consideren un ésser humà i no pas un núvol o una ràfega de vent. El caràcter de les nostres relacions canvia dràsticament i, en la majoria dels casos, acaba caracteritzant-se per una cordialitat afable, suau, gairebé afectiva i més aviat discreta, juganera, amanerada, i divertida.

La meva dona i jo ens trobàvem encara en l'etapa de la ràfega de vent, una fase summament frustrant fins al punt que hom comença a dubtar si és una persona real o no, quan aproximadament deu dies després de la nostra arribada es va celebrar una gran brega de galls a la plaça pública amb la finalitat de recaptar fons per a una nova escola.

Ara bé, tret d'algunes ocasions especials, a Bali, sota la república, les bregues de galls són il·legals (com ho van ser durant el règim holandès, per motius no gaire diferents), sobretot com a resultat de les pretensions de puritanisme que acostumen a acompanyar el nacionalisme radical. L'elit, que no és gaire puritana, es preocupa pel camperol pobre i ignorant que es juga tots els diners que té, es preocupa pel que puguin pensar els estrangers i per la pèrdua de temps que es podria emprar més bé si es dediqués a la construcció del país. Consideren que les bregues de galls són *primitives, retrògrades, passades de moda* i, en general, impròpies d'una nació ambiciosa. I juntament amb altres vergonyes —fumar opi, la mendicitat o anar amb els pits enlaire—, l'elit procura, de manera força asistemàtica, eliminar les bregues.

Per descomptat, com beure durant la prohibició o fumar marihuana avui dia, les bregues de galls, com que constitueixen una part de *l'estil de vida balinès*, es continu-

en fent i amb una freqüència extraordinària. I, com en el cas de la prohibició de beure alcohol o de la marihuana, de tant en tant la policia (que, al 1958 si més no, eren gairebé tots javanesos, no pas balinesos) se sent en l'obligació de fer batudes, de confiscar els galls i els esperons, de multar unes quantes persones, alguna vegada fins i tot d'exposar algú als rajos tropicals del sol durant tot un dia perquè serveixi de lliçó, que de fet ningú no aprèn, tot i que de tant en tant, molt de tant en tant, la persona mori.

És per això que generalment els combats se celebren en algun racó allunyat del poble, mig d'amagatotis, cosa que acostuma a retardar una mica l'acció —no gaire—, tot i que als balinesos tant se'ls en dóna el retard. No obstant això, en aquest cas, potser perquè reunien diners per a una escola que el govern no els podia donar, potser per què darrerament hi havia hagut poques batudes policíiques, potser, com vaig conjecturar després, perquè creien que s'havien pagat els suborns necessaris, van pensar que podien córrer el risc d'organitzar la brega a la plaça central per atreure més gent sense cridar l'atenció dels representants de la llei.

S'equivocaven. A la meitat de la tercera brega, amb centenars de persones —la meva dona i jo inclosos— fusionades en un sol cos a l'entorn del ring, va aparèixer un *superorganisme*, en el sentit literal del terme, un camió atapeït de policies armats amb metralladores. Enmig de crits desaforats de «pulisi! pulisi!» llançats per la multitud, els policies van saltar al centre del ring i van començar a brandar les armes com gàngsters en una pel·lícula d'acció, tot i que no van arribar al punt de disparar-les. El *supeorganisme* es va desmuntar de seguida mentre els policies s'escampaven en totes les direccions.

La gent corria pel carrer, s'enfilava, saltava parets i desapareixia, s'apilava sota plataformes, s'arraulia darrere pantalles de vímet, s'enfilava als cocoters. Els galls armats amb esperons d'acer prou esmolats per a tallar un dit o foradar un peu corrien desordenadament amunt i avall. Tot era confusió, pols i pànic.

D'acord amb el principi antropològic ben establert que diu «Allà on vas, fes com veuràs», la meva dona i jo vam decidir (només lleugerament després que tota la resta) que el que havíem de fer, també, era escapar. Vam arrencar a córrer pel carrer principal de l'aldea cap al nord, lluny d'on vivíem, perquè érem en aquella banda del ring. Després d'haver recorregut certa distància, de sobte un altre fugitiu es va amagar darrere d'una barraca —que va resultar que era seva— i nosaltres, que davant nostre no veíem res més que camps d'arròs, prats i un volcà molt alt, el vam seguir. Quan tots tres vam arribar fent tentines al pati de la casa, la dona del fugitiu —que aparentment ja havia viscut aquest tipus d'experiències abans— va preparar una taula, la va cobrir amb unes tovalles, hi va acostar tres cadires i tres tasses de te; i tots, sense comunicar-nos res explícitament, vam seure i vam començar a beure te i miràvem de recompondre les nostres figures.

Després d'una estona, un dels policies va entrar al pati amb aires d'importància; buscava el cap del poble. (El cap no tan sols havia estat present a la baralla sinó que l'havia organitzada. Quan va arribar el camió de la policia l'home es va precipitar corrents cap al riu, es va treure el *sarong* i es va llançar a l'aigua de manera que, quan per fi van trobar-lo assegut a la vora amb el cap mullat, va poder dir que havia estat banyant-se mentre s'esdevenia l'incident de la brega i que ho ig-

norava tot. No el van creure i el van multar amb tres-centes rúpies, que el poble va reunir col·lectivament.) Quan ens van veure a la meva dona i a mi, gent blanca, el policia va tenir la clàssica reacció tardana dels balinesos davant d'un fet inesperat. Quan va recuperar l'alè ens va preguntar, més o menys, que què redimonis ens pensàvem que hi fèiem allà. El nostre hoste, des de tot just feia cinc minuts, va acudir instantàniament a defensar-nos, va fer una descripció apassionada de qui i què érem tan detallada i exacta que em vaig quedar de pedra, jo que amb prou feines m'havia comunicat amb un ésser humà viu tret del meu allotjador i el cap de l'aldea. Va dir que teníem tot el dret d'estar en aquell lloc, mentre mirava fixament els ulls del javanès. Que érem professors nord-americans; que gaudiem de la protecció del Govern, que érem allà per a estudiar la cultural del lloc, que volíem escriure un llibre perquè els nord-americans sabessin què era Bali. I havíem estat tots bevent te i parlant de qüestions culturals tota la tarda, i per tant no teníem cap notícia sobre la brega de galls. A més, no havíem vist el cap de l'aldea durant tot el dia; devia haver anat a la ciutat. El policia va marxar força capcot. I després d'una estona, desconcertats però alleugerits d'haver sobreviscut i de no haver anat a petar a la presó, nosaltres també vam marxar.

L'endemà al matí el poble s'havia transformat en món completament diferent per a nosaltres. No tan sols ja no érem invisibles, sinó que de cop i volta ens havíem convertit en el centre d'atenció de tothom, en l'objecte d'expressions efusives i càlides i molt especialment en un objecte de diversió. Tothom al poble sabia que havíem fugit com la resta. Ens ho preguntaven continuament (aquell dia dec haver explicat la història cinquanta vegades amb tots els ets i uts), amablement i afectuosament, però fent

mofa amb força insistència: «Per què no us va quedar quiets i no va dir a la policia qui éreu? Per què no va dir que observàveu i prou i que no apostàveu? De debò que aquelles metralladorettes us van fer por?» Amb la seva habitual mentalitat cinestèsica i tot i que fugien per salvar la vida (o, com va passar vuit anys després, per perdre-la), la gent amb més aplom del món imitava la nostra manera de córrer i el que, segons ells, eren les nostres expressions facials de pànic. Però sobretot, tots estaven summament complaguts i fins i tot més sorpresos que senzillament no haguéssim «tret els nostres papers» (perquè també sabien que en teníem) i haguéssim mostrat la nostra condició de Visitants Distingits, i que en canvi haguéssim demostrat la nostra solidaritat amb els qui ara eren els nostres conciutadans. (El que en realitat havíem demostrat era la nostra covardia, però en això també hi havia companyonia.) Fins i tot el sacerdot brahman, un avi greu ja a mig camí cap al cel, que a causa de les seves associacions amb el més enllà mai no es veuria embolicat, ni de bon tros, amb una brega de galls, i al qual era difícil d'accedir fins i tot per als balinesos mateixos, ens va convocar al seu pati per preguntar-nos què s'havia esdevingut, i va riure entre dents feliç quan es va assabentar de l'aventura extraordinària.

A Bali ser objecte de mofa és ser acceptat. Aquell fou el moment de canvi pel que fa a la nostra relació amb la comunitat: ja hi érem literalment *a dins*. Tot el poble se'ns va obrir, probablement més del que hauria fet mai (de fet, sense aquest incident

jo mai no hauria tingut accés a aquell sacerdot i, a més, el nostre amfitrió accidental es va convertir en un dels informants més bons), i certament amb molta més rapidesa. Ser detingut, o gairebé, en una operació policíaca contra el vici potser no és una recepta gaire recomanable per arribar a aquesta relació misteriosa tan necessària en la feina antropològica de camp, però a mi em va anar molt bé. Tot d'una vaig ser acceptat d'una manera inusual i completa en una societat extremadament tancada per als estrangers. Em va oferir l'oportunitat d'observar de manera directa un aspecte de la *mentalitat camperola* que normalment els antropòlegs que no tenen la sort de fugir de les autoritats armades amb els seus objectes d'estudi no poden aconseguir. I potser el més important de tot (perquè les altres coses podrien haver arribat d'altres maneres), allò em va posar en contacte molt ràpidament amb una combinació d'explosió emocional, guerra d'estatus i drama filosòfic d'una importància central per a comprendre l'interior d'aquella societat. Quan vaig marxar d'aquell lloc, havia passat més o menys tant de temps observant bregues de galls com observant la bruixeria, els riscos, les castes i els matrimonis.

CLIFFORD GEERTZ (1926–2006) és considerat un dels antropòlegs més importants de la segona meitat del segle xx. Va dur a terme els seus treballs de camp a Java, Bali, Sumatra i el Marroc. Fou professor a la Universitat de Chicago i a la de Princeton, on va desenvolupar un punt de vista simbòlic de l'antropologia. La seva obra més influent és *The Interpretation of Cultures: Selected Essays* (1973).